

VIZITĂ ÎN REPUBLICA POPULARĂ CHINEZĂ

În perioada 21-30 mai 2017, ne-am deplasat în China, la invitația Institutului Cultural Român de la Beijing. Scopul principal al deplasării noastre a fost organizarea expoziției cu titlul *Cucuteni - Yangshao, întâmplare sau destin comun ? // Cucuteni - Yangshao, hazard or common destiny ?*, găzduită de Institutul Cultural Român de la Beijing, la care și-a adus contribuția și partea chineză prin Institutul de Arheologie al Academiei de Științe Sociale a Chinei (Prof. Dr. Li Xinwei) și participarea la simpozionul „*Cucuteni-Yangshao. Două mari civilizații ale lumii preistorice*”. De asemenea, cu sprijinul ICR și a Prof. Dr. Li Xinwei s-a organizat pentru noi și un program care prevedea vizitarea unor situri arheologice și muzee din diferite provincii unde s-a descoperit ceramică pictată.

Cele două evenimente s-au desfășurat în ziua de 24 mai 2017, în sediile celor două instituții menționate. Astfel, în clădirea elegantă de la Galaxy Soho (Fig. 1), Corp B, în sediul Institutului Cultural Român a avut loc deschiderea simpozionului „*Cucuteni-Yangshao. Două mari civilizații ale lumii preistorice*”, prin vernisarea expoziției comune româno-chineze (Fig. 2). Simpozionul a fost deschis de Domnul Constantin Lupeanu, directorul ICR Beijing. Au mai luat cuvântul Prof. Dr. Li Xinwei, cercetător la Institutul de Arheologie al Academiei de Științe Sociale a Chinei (CASS), Doamna Wang Weilin, de la Muzeul de Istorie al Provinciei Shaanxi, Domnul Wang Chuang, pictor și scriitor (de la Henjiang), ca și alți profesori de la Universitatea Baoding. Din partea română au luat cuvântul autoarele rândurilor de față. Expoziția a fost foarte apreciată de cercetătorii și publicul chinez, motiv pentru care se dorește preluarea ei în diferite alte provincii. Din păcate, din cauza costurilor ridicate, partea noastră de expoziție a constat doar în panouri care au subliniat aspectele cele mai importante ale culturii Cucuteni și au fost aduse și unele replici după vasele originale din colecțiile Complexului Muzeal Național Moldova Iași. Partea chineză a expus imagini cu diferite vase pictate din culturile Yangshao și Majiayao și a exemplificat arta vechilor meșterilor olari prin copii realizate de artiști ceramiști contemporani.

În cursul după amiezii aceleiași zile la sediul Institutului de Arheologie al Academiei de Științe Sociale a Chinei de la Beijing a continuat simpozionul prin prezentarea mai multor comunicări. Noi ne-am referit la „*Cultura Cucuteni. Stadiul cercetărilor și reflectarea culturii Cucuteni în expoziții internaționale*”, iar din partea chineză au susținut comunicări Prof. Dr. Li Xinwei (Director al Departamentului Archaeology World Wide al Institutului de Arheologie Beijing), Prof. Dr. Li Shuicheng (Universitatea Beijing), Prof. Dr. Han Jianye (Universitatea Renmin) și Domnul Wang Weilin, director adjunct al Muzeului de istorie al provinciei Shaanxi. La simpozionul menționat au participat circa 80 de persoane, inclusiv presa, care a relatat pe larg despre acest eveniment (vezi, <http://news.21cn.com/caiji/roll1/a/2017/0525/21/32294161.shtml>; <http://tv.cntv.cn/video/C10616/1df4501786024eb280afdf637d71da4>).

După încheierea simpozionului am schimbat impresii cu o parte dintre profesorii și cercetătorii care au susținut comunicări, dar și cu studenți doctoranzi sau reprezentai ai mass-media. Din păcate, majoritatea comunicărilor prezentate au fost în limba chineză, astfel încât nu am putut surprinde toate detaliile care ar fi fost interesante pentru noi, dar imaginile au fost destul de concludente, astfel încât am putut să ne facem o primă impresie asupra preistoriei Chinei, care a fost întregită ulterior de vizitarea câtorva muzee sau de discuțiile pe care le-am avut cu diferiți specialiști de-a lungul vizitei noastre.

Din discuțiile avute cu Prof. Dr. Li Xinwei am înțeles că în China sunt anual peste 3000 de săpături arheologice, legate în primul rând de cercetările preventive, ce au ca scop eliberarea de sarcină istorică, determinate de dezvoltarea economică a țării. Dreptul de săpături arheologice revine în primul rând institutelor de arheologie, universităților din fiecare provincie a Chinei, iar uneori și muzeelor mai mari. Dezvoltarea economică puternică a Chinei face ca în acest moment meseria de arheolog să fie foarte căutată.

În prima parte a zilei de 25 mai 2017 am vizitat o parte a Muzeului Național al Chinei de la Beijing, respectiv expoziția permanentă *Ancient China*. Clădirea maiestoașă a muzeului avea numeroase alte secțiuni pe care din păcate nu le-am putut vizita din cauza timpului scurt. Expoziția *Ancient China* ne-a oferit o

imagine asupra perioadei cuprinse între preistorie și partea târzie a dinastiei Qing, aici fiind expuse mai ales piesele cele mai reprezentative.

În după amiaza zilei de 25 mai 2017, împreună cu Prof. Dr. Li Xinwei ne-am deplasat cu trenul de mare viteză de la Beijing la Luoyanglongmen (Luoyang Longmen, provincia Henan), iar de acolo cu mașina la Mianchi. În ziua următoare, împreună cu Prof. Dr. Li Xinwei și cu managerul Muzeului din Yangshao am mers la Yangshao, unde am vizitat muzeul și situl (Fig. 3-4) descoperit de Johan Gunnar Andersson în 1921. Situl se află la circa 3-5 km de orașul Mianchi. Cu acest prilej a fost semnat protocolul de înfrățire între Complexul Muzeal Național Moldova Iași și Muzeul sitului și culturii Yangshao. Am vizitat muzeul foarte interesant (cu numeroase vase și fragmente pictate din sit, Fig. 5; reconstituiri de construcții ș.a.), ca și situl arheologic, care păstrează și unele porțiuni de stratigrafie ce atestă locuirea Yangshao. Zonele respective sunt acoperite și fac parte din turul așezării. Situl Yangshao a fost cercetat doar parțial de către Andersson (prin câteva secțiuni), iar acum spațiul respectiv a fost transformat într-o grădină (Fig. 4), idee care ni s-a părut binevenită; pe viitor se intenționează reluarea cercetărilor.

Vizita noastră alături de Prof. Dr. Li Xinwei a continuat în provincia Shaanxi, unde ne-am oprit la situl Yangguanzhai (districtul Gaoling; Fig. 6), cu materiale din faza mijlocie (Miaodigou) și târzie a culturii Yangshao, aflat la circa 25 km nord de Xi'an. Situl respectiv, ocupa o suprafață destul de mare, de circa 30 ha, fiind considerat unul din cele mai mari ale culturii Yangshao. În ceea ce privește structura acestuia, el este alcătuit dintr-o zonă protejată de un șanț de apărare, cu locuințe subterane, cuptoare pentru ceramică și gropi în interior; în această zonă s-au găsit și copii îngropați în urne. În zona mijlocie a sitului, în interiorul spațiului protejat de șanț, era o groapă/rezervor pentru păstrarea apei. În exteriorul așezării, pe latura de nord-est s-a descoperit și un cimitir de înmormântare cu morminte grupate (gropile mormintelor erau de tipul „cistă”/groapă laterală; mormintele aveau un inventar bogat, constând mai ales din vase, la care se adaugă și alte obiecte). Deoarece în zonă, în satul respectiv se prevede extinderea construcțiilor, autoritățile locale au cumpărat tot terenul, urmând să fie cercetată întreaga zonă. Săpăturile din acest sit sunt coordonate de Institutul de arheologie al provinciei Shaanxi și de Institutul pentru cercetări de teren/Institute for Field Research. Arheologul care se ocupa cu investigarea sitului ne-a arătat și o parte din materialele descoperite în așezare și cimitir; ceramica este însă în mică proporție pictată comparativ cu cea din așezările Cucuteni, reprezentând doar 15-20% din total. Pentru investigarea sitului se derulează un proiect de colaborare și cu specialiști și studenți americani de la Universitatea de Stat Los Angeles.

Din acest punct am plecat cu mașina spre Xi'an, unde am vizitat *Muzeul Mausoleului Împăratului Qin Shi Huang* (aflat la circa 37 Km de Xi'an; Fig. 7), care ne-a impresionat în mod deosebit, atât prin unicitatea descoperirilor, cât și prin mijloacele moderne de prezentare, de interacțiune cu publicul. Pe parcursul vizitei am fost însoțite de o ghidă (absolventă a Facultății de Litere, Secția engleză), care ne-a făcut o prezentare detaliată a descoperirilor și pieselor aflate în muzeu. Din cauza timpului scurt nu am putut vizita decât cele patru gropi unde au fost găsiți celebrii soldați din *armata de teracotă*, nu și mausoleul împăratului (ce nu a fost cercetat din motive determinate de conservarea, păstrarea artefactelor).

Spre sfârșitul zilei de 27 mai 2017, ne-am îndreptat spre aeroportul de la Xi'an, de unde am zburat spre Lanzhou (provincia Gansu). Prof. Dr. Li Xinwei s-a reîntors la Beijing, dar a aranjat ca la aeroportul din Lanzhou să fim așteptate cu mașina de Dr. Ling-yu Hung, Assistant Professor la Anthropology Department, Indiana University, USA. Domnișoara Dr. Ling-yu Hung, pregătește o monografie cu privire la Complexul cultural Majiayao (cu ceramică pictată) din zona mijlocie a Văii Râului Tao (provincia Gansu, nord-vestul China) și a fost foarte interesată de o eventuală colaborare cu partea română în ceea ce privește ceramica pictată Cucuteni și interpretarea motivelor decorative. Ne-am deplasat cu mașina circa trei ore până în satul Sanjiaji (Guanghe County, provincia Gansu; cu o numeroasă populație musulmană), unde am fost cazate peste noapte la un mic hotel. Aici ne-a întâmpinat Prof. Dr. Rowan K. Flad de la Departamentul de Antropologie al Universității Harvard, ca și reprezentantul părții chineze de la Institutul de arheologie din Lanzhou.

Prof. Dr. Rowan K. Flad, lucrează în momentul de față la un proiect de cercetare vizând mai multe aspecte legate de Neoliticul și Epoca Bronzului (cultura Qijia) din sudul provinciei Gansu. La acest proiect

participă mai mulți studenți americani și chinezi, specialiști chinezi, ca și Dr. Ling-yu Hung (pentru cultura Majiayao). Prof. Dr. Rowan K. Flad s-a ocupat și de problemele privind exploatarea sării în preistorie în China (una din importantele bogății naturale ale țării), fiind în contact cu specialiștii români (Marius Alexianu, Universitatea) și francezi (Olivier Weller) implicați în investigarea exploatării sării preistorice în România.

În 28 mai am vizitat în prima parte a zilei șantierul arheologic condus de Prof. Dr. Rowan K. Flad, de la Qijiaping (districtul Guanghe; Fig. 8), ca și muzeul local de la Qijiaping „Qijia Culture Site Management” (Fig. 9), cu diferite piese legate de cultura Qijia, dar și din alte perioade. Și acest sit a fost descoperit de Johan Gunnar Andersson în 1923. Apoi, împreună cu Prof. Dr. Rowan K. Flad, ne-am îndreptat spre situl de la Majiayao, din districtul Lintao, provincia Gansu, descoperit de asemenea de Johan Gunnar Andersson în 1924.

Cultura Majiayao are trei faze, Majiayao (3300–2500 BC), Banshan (2500–2300 BC), Machang (2300–2000 BC) și este urmată de cultura Qijia (2200-1600 BC), ce reprezintă Bronzul timpuriu. Ceramica Majiayao, pictată, cu numeroase semne și simboluri, așa cum remarca și Prof. Dr. Li Xinwei se aseamănă cel mai bine cu cultura Cucuteni. Majoritatea vaselor pictate sunt absolut spectaculoase, prin îmbinarea culorilor, motivele decorative, dar și prin semnele și simbolurile folosite. Mai mult, în cadrul prezentării noastre de la Beijing, un slide a fost cu semne și simboluri Cucuteni și Yangshao, respectiv Majiayao, iar colegii din China nu le puteau deosebi. Trebuie să amintim de asemenea că toată ceramica pictată din preistoria Chinei a fost inițial atribuită de Andersson culturii Yangshao și abia mai târziu, prin noi cercetări s-au delimitat mai multe culturi cu ceramică pictată, fiecare cu diferite faze de evoluții.

În situl de la Majiayao ne-am întâlnit cu Doamna Fang, inspector la Comitetul de Cultură din Lanzhou. După ce am vizitat situl (Fig. 10) ne-am îndreptat spre Lanzhou unde am vizitat Muzeul Provinciei Gansu. Muzeul a fost absolut încântător. Ne-a impresionat în mod deosebit bogăția exponatelor, mai ales cele din cultura Majiayao (Fig. 11-12), atât de asemănătoare cu ceramica culturii Cucuteni. Muzeul avea de asemenea numeroase alte atracții pentru specialiști ca noi, legate de acțiuni interactive cu publicul (inclusiv copii), reconstituiri de situri, așezări, locuințe, vase (forme, decor). Toate exponatele erau însoțite de etichete cu explicații în limba chineză și engleză, ca și de panouri bilingve cu privire la evoluțiile culturale. Pe parcursul vizitei la muzeul din Lanzhou am fost însoțiți de un doctorand, specializat în Landscape archaeology, trimis de Prof. Dr. Li Xinwei. Pe data de 29 mai 2017 am luat avionul și ne-am reîntors la Beijing. De aici drumurile noastre s-au despărțit: Lăcrămioara Stratulat s-a îndreptat spre Israel, iar eu am rămas captivă la Beijing până în data 2 iunie 2017, când mi s-au eliberat documentele provizorii de călătorie (deoarece cele originale mi-au fost furate) și am putut reveni în țară.

În ultima parte a șederii mele la Beijing, am vizitat o parte a Marelui zid de la Mutianyu (districtul Huoairou), construit în 1404, cu reconstituiri și amenajări ulterioare, aflat la 70 Km nord-est de Beijing. Muzeul de la intrare din păcate era foarte sărăcăcios și conținea puține date legate de Marele zid. Zona înconjurătoare era extrem de atractivă, mai ales datorită vegetației, care acoperă peste 90% din suprafață, ceea ce oferă peisajului un farmec aparte (Fig. 13). Am mai vizitat unele obiective istorice din Beijing, printre care Templul Paradisului (sec. XV) și Templul Lama. Primul dintre ele, amplasat în partea de sud-est a zonei centrale a Beijing-ului, este un monument foarte interesant cu numeroase elemente specifice civilizației medievale chineze, construit în timpul împăratului Yongle (ce a construit și Orașul interzis) și extins în timpul împăratului Jiajing, ce a construit alte trei temple în oraș (Templul Soarelui în est, al Pământului în nord, al Lunii în vest). Cel de al doilea, Templul Lama (sec. XVII) este în același timp și mănăstire a școlii Gelug a Budismului Tibetan.

CONCLUZII

Deplasarea la Beijing și în câteva provincii ale Chinei ne-au dat posibilitatea de a cunoaște direct câteva realități legate de această importantă țară din continentul asiatic.

În primul rând, din punct de vedere cultural și științific a fost fără îndoială un câștig imens. Am avut ocazia să cunoaștem specialiști, doctoranzi din domeniul arheologie, dar și persoane implicate în conducerea

unor muzee sau funcționari din domeniul culturii. Am apreciat profesionalismul și ospitalitatea acestora, ca și dorința de cooperare pe viitor cu cercetători, muzeografi care activează în România.

Chiar dacă știam din literatura de specialitate despre asemănările vizibile dintre culturile Cucuteni și Yanshao, respectiv Majiayao, în ceea ce privește ceramica pictată, această deplasare ne-a dovedit o dată în plus faptul că există asemănări izbitoare între ceramica acestor civilizații aflate la distanțe foarte mari. Explicația ar putea fi relația cu lumea din Orientul Apropiat, care a furnizat modelele ce le întâlnim și în civilizațiile din *Old Europe* (M. Gimbutas), dar și în cele din Asia, respectiv China. Dar pot fi și alte explicații, la care trebuie să ne gândim pe viitor.

Din acest punct de vedere, consider că inițiativa ICR Beijing de a organiza simpozionul și expoziția cu materiale Cucuteni și Yangshao, Majiayao reprezintă un început promițător, care deschide noi perspective de cooperare între România și China. În acest sens s-a pronunțat și Prof. Dr. Li Xinwei, care speră ca această cooperare să continue și pe viitor, cu implicarea specialiștilor din ambele părți. Deschiderea noastră ca specialiști spre partea chineză s-a concretizat deja, prin deschiderea la Complexul Muzeal Național Moldova a expoziției temporare cu privire la cultura Cucuteni (*Cucuteni. Incursiune în universul unei mari civilizații preistorice*, 26 septembrie 2017), pe care urmau să o viziteze și specialiști din China (care n-au mai venit), ca și prin invitarea unor personalități la simpozionul internațional de la Suceava din septembrie 2018 (la care a răspuns doar o specialistă chineză, profesor la o universitate din SUA). Din păcate, nu s-a deschis încă Centrul cultural chinez la București (proiectat pentru septembrie 2017), care probabil va facilita și legăturile cu diversele instituții de cultură și educație.

Din discuțiile cu Prof. Dr. Li Xinwei, acesta s-a arătat interesat și de stabilirea unor colaborări punctuale cu specialiștii români pentru analize palinologice (pentru care în România nu mai avem specialiști) și osteologice (oase de animale, poate și ADN pentru oase umane). De asemenea, el s-a arătat dispus să angreneze și alți specialiști chinezi pentru continuarea colaborării româno-chineze. Din păcate, arta comunicării necesită uneori multă răbdare. În cazul de față se pune în primul rând problema posibilității de a comunica (de multe ori doar prin interpret), iar în al doilea rând complexitatea complicațiilor administrative. Poate că pe viitor aceste obstacole vor fi depășite, mai ales că în politica chineză actuală, lansarea noului *Drum al mătăsii* are în vedere și conectarea mai bună a Chinei cu Europa. O altă problemă este legată de publicații, majoritatea celor la care am avut acces erau doar în limba chineză, fără rezumate în alte limbi, ceea ce creează dificultăți. Cu toate acestea, am remarcat faptul că mulți din specialiștii chinezi știau despre cultura Cucuteni (nu doar din referirile lui Andersson) și cunoșteau destule din publicațiile românești pe această temă.

Vizita în China ne-a pus în fața unor peisaje stranii uneori, cu contraste puternice. În zonele pe care le-am vizitat peisajul pare foarte modificat, vegetația este sărăcăcioasă, iar din cauza geologiei solurilor apar ravene uriașe și diferențe foarte mari între diferite terase cultivate. Sunt diferențe mari și între cartierele unor orașe vizitate în fugă, ca și zone cu blocuri turn goale (*orașele fantomă*).... Cu toate acestea chinezii de rând păreau să se bucure de vremea frumoasă și de compania prietenilor. La toate marile muzee, ca și în gări, la metrou, se face un control strict al bagajelor, similar celui din aeroporturi.

Nu în ultimul rând, trebuie să subliniem înaltul profesionalism al echipei ICR de la Beijing, în frunte cu Constantin Lupeanu, care a arătat deschidere și interes pentru preistorie, privită de multe ori ca o *Cenușăreasă* a istoriei, dar care poate deschide foarte multe ferestre spre viitor, datorită bogăției vestigiilor din teritoriul românesc, apreciate la nivel european și nu numai. Trebuie să-i mulțumim în mod deosebit Domnului Constantin Lupeanu și Domnișoarei Elena Racu, pentru grija pe care au manifestat-o față de noi și ajutorul de neprețuit în realizarea contactelor și rolul de interpret.

Așa cum am menționat deja, pe tot parcursul vizitei noastre la Beijing și în provincie, am putut aprecia din plin ospitalitatea chineză, buna organizare și grija cu care colegii chinezi s-au purtat vis à vis de noi.

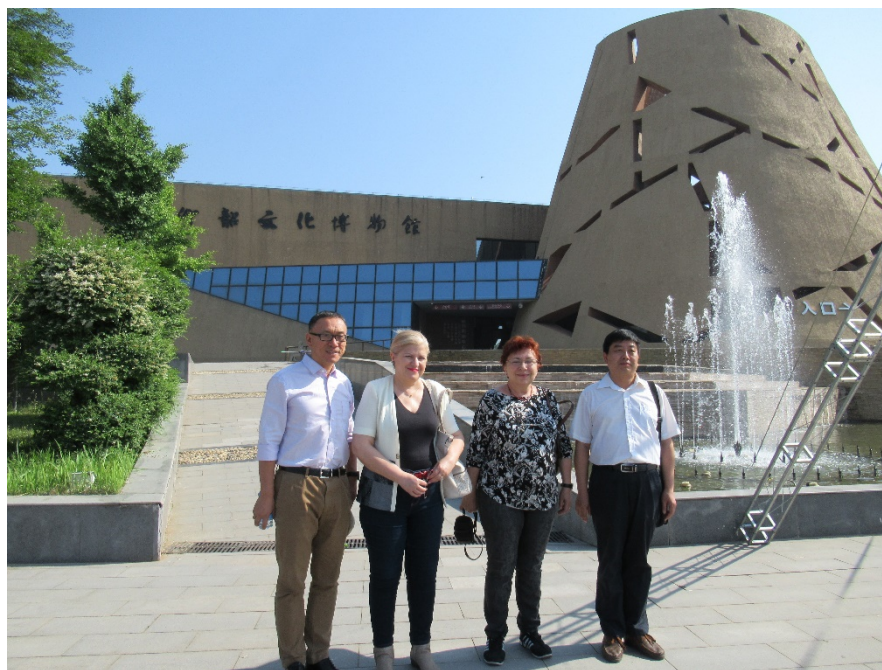
CORNELIA-MAGDA LAZAROVICI, LĂCRĂMIOARA STRATULAT

Fig. 1. Clădirea Soho Galaxy care adăpostește Institutul Cultural Român de la Beijing.

Fig. 2. Vernisajul expoziției: de la stânga la dreapta: Directorul Muzeului Yangshao, Directorul Constantin Lupeanu (ICR Beijing), Doamna Wang de la Ministerul Culturii, Lărămioara Stratulat, Magda Lazarovici, Elena Racu (ICR Beijing).

3

4

Fig. 3-4. Vizită la Muzeul și situl Yangshao: de la stânga la dreapta: Prof. Dr. Li Xwei, Lăcrămioara Stratulat, Magda Lazarovici, consilierul din partea Departamentului de cultură.

Fig. 5. Aspect din muzeul sitului Yangshao: fragmente ceramice și o reproducere, cu Johan Gunnar Andersson (al doilea din stânga).

Fig. 6. Cercetări arheologice în situl de la Yangguanzhai, cultura Yangshao, provincia Shaanxi. În fundal unul din „orașele fantomă”.

Fig. 7. Imagine de ansamblu cu una din gropile cu soldații de teracotă (reconstituiți), Muzeul Mausoleului Împăratului Qin Shi Huang.

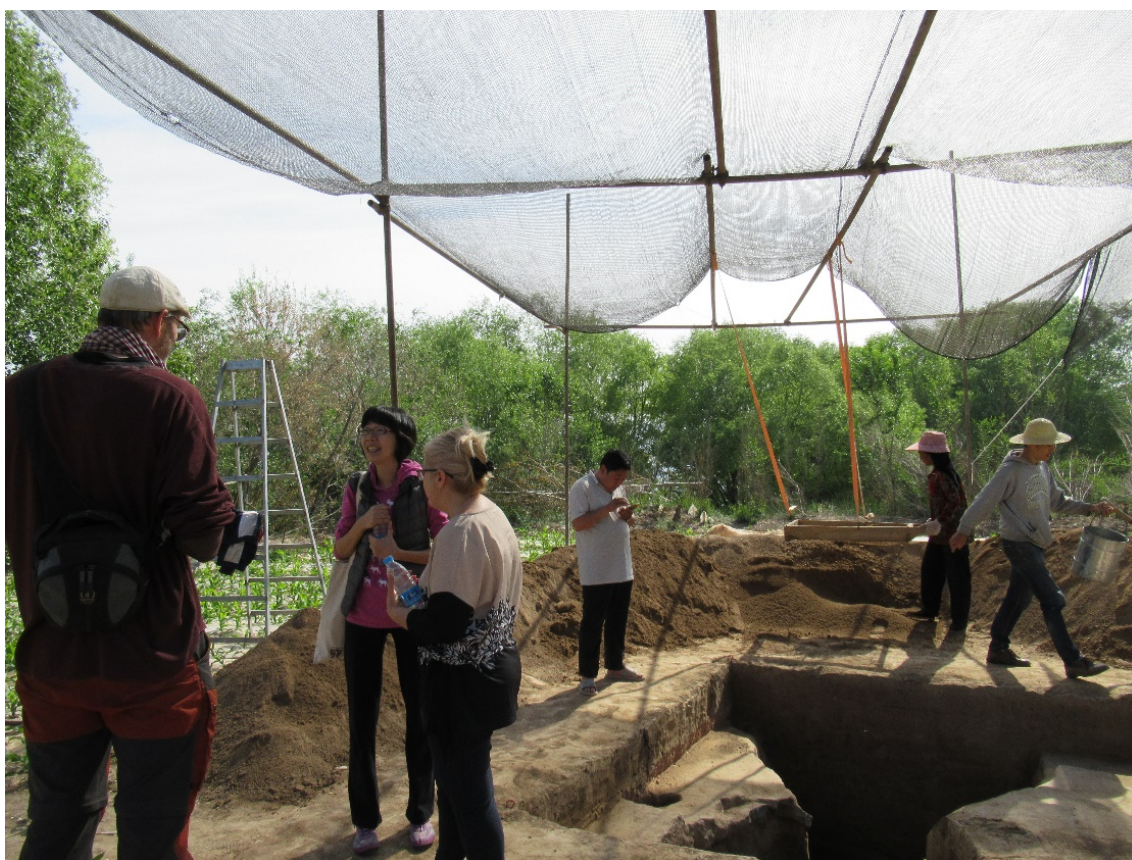

Fig. 8. Vizită pe șantierul arheologic de la Qijiaping: Prof. Dr. Rowan K. Flad, Dr. Ling-yu Hung.

Fig. 9. Muzeul local de la Qijiaping „Qijia Culture Site Management”.

Fig. 10. Vizită la situl arheologic Majiayao, împreună cu Prof. Dr. Rowan K. Flad și Doamna Fang.

11

12

Fig. 11-12. Ceramică pictată din cultura Majiayao, Muzeul provinciei Gansu de la Lanzhou.